

ישראלין ש"אוסרין" זה על זה, "ואין מערבין", שאין יכולין לערב מפני הנכרי — "אין מבטלין".

ואי, שמא תאמר דמיירי שמואל דאתא [שכבר היה] נכרי מאתמול בערב שבת.

הא ליכא למימר.

דאם כן למה קרינן להו "ואין מערבין"? לוגר שישכרו מן הנכרי מאתמול, דמסתמא ישכיר לו, וכיון שכן "מערבין" מיקרי, ובודאי שמבטלין. (28)

אלא לאו, שמואל מיירי בדאתא נכרי בשבתא.

ובכל זאת קתני דאמר שמואל: **אוסרין, ואין מערבין!** שלא היו יכולים לערב מאתמול עירוב שיועיל להם עכשיו, [שהרי העירוב שעירבו בטל, ואינו חוזר וניעור אחר ששוכרין מן הגוי — תוספות וריטב"א]. ואף כי אוסרין הן על זה, **אין מבטלין** בשבת. דלא תקון רבנן ביטול, אלא היכא דחזו לערובי מאתמול.

שמע מינה דהיינו כוונת שמואל.

ומשום הכי תהי רבי אלעזר: האיך ביטלו רשות כשבא בעל הפונדק בשבת, דהיינו דלא כשמואל.

אמר רב יוסף: לא שמויעא לי הא שמעתא דשמואל, דאמר בשתי חצרות זו לפניו מזו, שיוכלו לבטל דריסת רגלן לחיצונה.

אמר הזכיר ליה **אביי** לרב יוסף, לפי שחלה רב יוסף ושכח תלמודו:

את עצמך אמרת ניהלן [אמרת לנו] להא שמעתא, **ואהא אמרת ניהלן:**

דאמר שמואל: אין ביטול רשות מחצר לחצר [וכדמפרש הגמרא ואזיל].

ואין ביטול רשות בחורבה ששני בתים פתוחים אליה. אלא אוסרים הבתים זה על זה מלהוציא לחורבה בלא עירוב. כיון שלא תיקנו ביטול רשות כשלא עירבו אלא רק בחצר, שעיקר תשמישם שם, ולא בחורבה.

ואמרת לן עלה: כי אמר שמואל שאין ביטול רשות מחצר לחצר, לא אמר, אלא שתי חצרות ופתח אחד ביניהן, שמתוך שאין אוסרין זו על זו, וכל אחת מותרת בפני עצמה, לא תיקנו ביטול אף אם שכחו לערב כדי לטלטל מזו לזו, וכדלעיל.

אבל שתי חצרות זו לפניו מזו — מתוך שאוסרין זה [בני הפנימית, בדריסת הרגל] **על זה — מבטלין!**

אמר תמה ליה רב יוסף לאביי: וכי **אנא אמינא משמיה דשמואל הכי**, שיהיה מותר לבטל מחצר לחצר כשאוסרין זה על זה?!

והאמר שמואל: אין לנו בעירובין להוסיף היתר אלא כלשון משנתנו!

ומפרש לה רב יוסף, דקאי אהא דתנן: **אנשי**

שאסור לבטל רשות. ועל פי פירוש זה מתיישבת הסוגיא לקמן דף סז א על פי פירוש רש"י שם, כמו שכתב הריטב"א שם.

28. ריטב"א. וכתב עוד: יש לפרש דהכי מקשינן, דאי מיירי שהיה הנכרי אתמול כאן, והיה אפשר לשכור ממנו, אלא שפשעו ולא שכרו, פשיטא

הצבר של אותה החצר, ששכח אחד מהן ולא עירב — נתנו [ביטלן] לו רשותן, הרי הוא מותר והן אסורין.

וללמד: **ולא אנשי שתי חצרות** [ריטב"א], שאינן יכולים לבטל זה לזה כדי לטלטל ביניהן. והיכי אמר שמואל גופיה דאף אנשי חצרות נותנין רשות זה לזה?!

אמר ליה אביי: שמואל לא קאמרה אהאי מתניתין דקאמרת.

אלא **כי אמרת לן** משמיה דשמואל שאין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו — **אהא אמרת לן:**

דתנן לקמן: **שהמבוי לחצרות** [שאסור להוציא מהן למבוי] — **כחצר לבתים** [כשם שאסור להוציא מהבתים לחצר].

ודייק שמואל מלשון משנתנו, דקתני "לחצרות" ו"לבתים", דמשמע חצרות ובתי המבוי. ללמד: שאין נקרא "מבוי", אלא אם כן שני בתים פתוחים לחצר, ושתי חצרות פתוחות למבוי, שרק אז ניתר המבוי בטלטול באמצעות לחי וקורה.

ובלאו הכי, צריך היתר בפסין כחצר [שולחן ערוך שסג — כה].

גופא, אמר שמואל: אין ביטול רשות מחצר לחצר הסמוכות זו לזו ופתח ביניהן.

ואין ביטול רשות בחורבה.

ורבי יוחנן אמר: יש ביטול רשות אפילו מחצר לחצר הסמוכות זו לזו ופתח ביניהן, ויש ביטול רשות אפילו בחורבה.

ותיקשי: למה לי לומר תרתי, גם שאין

ביטול רשות מחצר לחצר, וגם שאין ביטול רשות בחורבה?

והא טעמא שבחורבה אין ביטול רשות, הוא משום דאין עיקר תשמישם בחורבה.

ואם כן, מהאי טעמא גופיה, אף אין ביטול רשות מחצר לחצר, כיון שעיקר תשמישה של כל חצר הוא במקומה, ולא בחצר השניה, ואין החצר השניה אוסרת עליה.

ותרתי — למה לי.

ומשנינן: — גאון יעקב] **וצריכא.**

דאי אשמעינן רק שאין מבטלים רשות מחצר לחצר, הוה **אמינא**, רק כהא קאמר שמואל דאין מבטלין, משום דהא חצר תשמישתא לחוד והא חצר תשמישתא לחוד, ולא נפגם תשמישם במה שלא עירבו, ומשום הכי אין מבטלין זו לזו.

אבל בחורבה, דתשמישתא חדא לתרוייהו בתים שמצידיה, ועכשיו אוסרין זה על זה, ואין יכולים להשתמש בה — **אימא מודי** ליה שמואל **לרבי יוחנן** דמבטלין רשות.

וכי [ואי] **איתמר** רק כהא דחורבה, הוה **אמינא:** כהא דחורבה דוקא קאמר רבי יוחנן דמבטלין, מפני שתשמיש אחד לשניהם. **אבל בהך** דשתי חצרות זו לפנים מזו, אימא **מודי** ליה **לשמואל** שאין מבטלין.

משום הכי **צריכא** לאשמעינן תרוייהו.

אמר אביי: הא דאמר שמואל שאין ביטול רשות מחצר לחצר — לא אמרן, אלא בשתי חצרות ופתח אחד ביניהן, שאין אוסרין זה על זה.

אוסרת היא על השניה אם יתבטל, מאיזה טעם, העירוב שביניהם.

דין איסורה הוא כדין דריסת הרגל. שלדעת רבי עקיבא אוסרת לעולם, ולדעת רבנן אין אוסרת אלא אם כן היא אסורה במקומה.

ד. שתי חצרות שפתח ביניהן, ונתנה חצר אחת עירובה בחצר שניה, ונתקלקל העירוב שביניהם בפשיעתה של החצר הראשונה [כגון: ששכח אחד מהם לערב].

הרי מתוך שנתנה עירובה בחצר השניה היא אוסרת אף עליה, שהרי העירוב מרגילה לשם, והיא אסורה במקומה, ואוסרת שלא במקומה.

אך יכולה חצר ב' להסתלק מן העירוב שביניהם, לסגור הדלת, ולהשתמש לעצמה בעירובה.

כי אומרים בני חצר ב' לבני חצר א': לתקוני שתפתין, ולא לעוותי!

אלא שנחלקו תנאים: לדעת רבי עקיבא, צריכה חצר א' לבטל לחצר ב' את הרשות שיש לה בחצר, על ידי שהעירוב מרגילה לשם.

ולדעת חכמים, אין צריך אפילו ביטול, מטעם שאמרנו [וכמבואר כל זה לקמן דף עה ב].

ולפיכך:

ה. שתי חצרות זו לפני זו, שנתנו עירובן בחיצונה, ושכח אחד מן הפנימית לערב, לא מיבעיא שהפנימית אסורה בשביל זה שלא עירב, אלא אף החיצונה אסורה!

אבל שתי חצרות, זו לפני זו — מתוך שאוסרין זו על זו, מבטלין! [וכי הא דאמר רב יוסף לעיל].

רבא אמר: אפילו שתי חצרות זו לפני זו — פעמים מבטלין, ופעמים אין מבטלין.

כיצד?

א. שתי חצרות ופתח ביניהן, רצו — מערבות כל אחת לעצמה ואסורות בהוצאה מזו לזו.

רצו — מערבות כאחד.

והדרך הוא, שגובה כל אחת עירוב מדיירי אותה חצר, ונותנין עירוב של אחת בחברתה, והרי הן מעורבות ביחד.

ב. שתי חצרות זו לפני זו ופתח ביניהן, ודרכה של פנימית לצאת דרך החיצונה למבוי או לרשות הרבים:

הפנימית — מערבת לעצמה, אם רצתה.

אבל החיצונה — לדעת רבי עקיבא: אפילו מותרת הפנימית במקומה, אוסרת היא בדריסת רגלה על החיצונה.

ולדעת רבנן: "רגל המותרת במקומה" אינה אוסרת שלא במקומה, ולכן אם מותרת הפנימית במקומה היא אינה אוסרת את החיצונה.

ורק "רגל האסורה במקומה" אוסרת שלא במקומה [וכמבואר כל זה לעיל].

ג. שתי חצרות שנתנה האחת עירובה בשניה, העירוב מרגילה למקום שנתנה שם עירובה [וכאילו דורסת דרך השניה]. ולפיכך,

שהרי הפנימית, שאסורה היא במקומה, אוסרת לכולי עלמא על החיצונה.

וכן אם שכח אחד מן החיצונה לערב, לא מיבעיא שחיצונה אסורה בשביל זה שלא עירב. אלא אף הפנימית אסורה.

והטעם: כיון שעירבו יחד, הרי הפנימית היא כמו שדרה בחיצונה, ואוסרת עליה.

ולא מהני בזה שיסתלק מבני החיצונה ותסגור פתחה, דהא ליתא לעירובה של פנימית גבה, ועיקר העירוב משום דירה, דהוי כאילו דר במקום העירוב [משנה ברורה, ש"ח סעיף קטן י"ד].

ו. שתי חצרות זו לפנים מזו שנתנו עירובן בפנימית, ושכח אחד מן הפנימית לערב – הפנימית ודאי אסורה בשביל זה שלא עירב.

ואף החיצונה אסורה מפני דריסת הפנימית.

שכח אחד מן החיצונה לערב, החיצונה אסורה בשביל זה שלא עירב. אבל הפנימית יכולה להסתלק מן העירוב ולסגור פתחה בפני חיצונה ולהשתמש לעצמה, מפני שאומרת לחיצונה: לתקוני שתפתיך ולא לעוותי, שתאסרי עלי מפני הרגל עירוב.

ואם צריך אף ביטול תליא בפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן דלעיל. [ודברי רבא בעל המימרא הכא, לרבי עקיבא שצריך ביטול].

וכל זה שאמרנו אינו אלא בלא שביטלו.

השתא אשמועינן רבא, דין חצרות זו לפנים מזו על ידי ביטול, ופעמים שמבטלין אף מחצר לחצר, ופעמים שאין מבטלין מחצר לחצר.

[כיצד:]

א. נתנו בני החצר הפנימית את עירובן בחיצונה, ושכח אחד, בין מן הפנימית ובין מן החיצונה ולא עירב – שתיהן אסורות. ואפילו ביטול לא מהני, וכדמפרש הגמרא טעמא ואזיל. [ובלא ביטול כבר נתבאר בסעיף ה' ששתיהן אסורות].

ב. נתנו בני החצר החיצונה את עירובן בפנימית, ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב – שתיהן אסורות [כדלעיל סעיף ו], ואפילו על ידי ביטול, וכדמפרש הגמרא טעמא ואזיל.

ג. נתנו עירובן בפנימית, ושכח אחד מן החיצונה ולא עירב, שבלא ביטול – לדעת רבי עקיבא – שתיהן אסורות [כדלעיל סעיף ו'], על ידי ביטול – פנימית מותרת וחיצונה אסורה.⁽²⁹⁾

והשתא מפרש לה:

נתנו עירובן בחיצונה, ושכח אחד בין מן הפנימית ובין מן החיצונה ולא עירב – שתיהן אסורות, ואפילו ביטול לא מהני להתיר אף אחת מהן:

האי בר פנימית – ששכח ולא עירב – למאן ניבטיל?

29. האי ביטול המתיר לפנימית, מחצר לחצר הוא וכפי שיתבאר, ומכל מקום מהני, כדאמרינן מבטלין" – ריטב"א.

29. האי ביטול המתיר לפנימית, מחצר לחצר הוא וכפי שיתבאר, ומכל מקום מהני, כדאמרינן

ליבטיל רשותו שבפנימית **לבני פנימית** להתיר הפנימית בטלטול.⁽³⁰⁾

הא ליכא למימר.

כיון דליתא לערובייהו גבייהו.

כלומר: כיון שהניחו עירובן בחיצונה הרי נעשו כולן בני חצר אחת, וכיון שלא ביטל זה אלא לבני פנימית, והמבטל צריך שיבטל רשותו לכל בני החצר [כדמפרש הגמרא בסוף הסוגיא], הרי אף בני פנימית שביטל להן אסורין הם בחיצונה.

ואם כן אי אפשר לבני פנימית להיות מותרין לעצמן, אלא כשיבטלו מן החיצונה ויחזרו להתיר חצר שלהם לבדם. והרי אי אפשר להם ליבטל כיון דליתא לערובייהו — של פנימית — גבייהו אלא בחיצונה.⁽³¹⁾

שמה תאמר: **ליבטיל** השוכח בפנימית אף **לבני חיצונה**, הן רשותו שבפנימית והן דריסת הרגל שיש לו בחיצונה, ויהיה

העירוב שבין החצרות קיים במקומו, והוא אסור.

הא ליכא למימר.

כי אין בטול רשות מחצר לחצר.⁽³²⁾

וכן בשכח אחד מן החיצונה לא מהני ביטול.

דחאי בר חיצונה — **למאן ניבטיל?**

ליבטיל רשותו שבחיצונה רק **לבני חיצונה**, ותסתלק החיצונה מהעירוב המשותף, ותהא החיצונה מותרת לעצמה.

אבל הפנימית אסורה, כיון שלא ביטל אף להם.⁽³³⁾

הא ליכא למימר:

דהא **איכא פנימית דאפרה עלייהו** דבני חיצונה בדריסת הרגל לכולי עלמא, כיון שאסורה היא במקומה, כדאמרן.

30. ואילו החיצונה תישאר באיסורה, שהרי זה ששכח אסור הוא במקומו — דביטול ידיה לא מהני ליה גופיה — ואוסר על החיצונה לכולי עלמא

31. ריטב"א בהבנת רש"י. והוסיפו התוספות והריטב"א: שאין יכולים בני הפנימית לקחת עירובם מחיצונה ולהשימה במקומה בפנימית, שהרי אסורים הם בטלטול מן החיצונה לפנימית בשביל זה ששכח.

32. וכתב הריטב"א: מהאי טעמא אין יכול לבטל דריסת רגלו לבני חיצונה, ולא הזכיר שאין יכול לבטל רשותו שבפנימית לבני חיצונה, וכן משמע לשון רש"י.

ונחלקו הראשונים, אם אפשר להתיר הפנימית לאותו ששכח, על ידי שיבטלו בני הפנימית רשותן לו.

לדעת רש"י, הא נמי לא מהני. ולדעת תוספות, רשב"א, ריטב"א ור"ן, יכולים לעשות כן, אלא דלא מיירי הכא אלא בשריותא של אותן שעירבו.

33. וצריך לבטל לכל אחד ואחד, על פי ריטב"א. ובתוספות כתבו באופן אחר, מיהו אף זה אמת גם להתוספות.

ואין יכולים לעמוד בעירובם עם החיצונה. ולהסתלק מן החיצונה אינם יכולים, כיון שעירובם אינו במקומו, שבחיצונה הוא — רש"י וריטב"א.

ליבטיל השוכח שבחיצונה רשותו אף לבני פנימית, ויהיו כולם מותרים על ידי העירוב המשותף, והשוכח אסור.

ליכא למימר הכי.

כי הא אין ביטול רשות מחצר לחצר.

והא דאמר רבא: נתנו עירובין בפנימית, ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב, שתיהן אסורות, ואין מועיל ביטול להתיר אף אחת מהן:

האי בר פנימית ששכח ולא עירב — **למאן ניבטיל?**

ליבטיל רק לבני הפנימית, ותהא הפנימית מותרת לבדה [אבל החיצונה אסורה, שהרי לא ביטל להם רשותו ואין יכולים להתקיים בעירובין המשותף כיון דצריך ביטול לכל אחד ואחד. ועוד, שהרי השוכח שבפנימי אסור הוא במקומו, ואוסר על בני החיצונה לכולי עלמא] — **איכא חיצונה דאסרה עלייהו** דבני פנימית, מפני שהעירוב מרגילה לשם והיא אסורה במקומה.

ואין יכולה הפנימית לסגור דלתה בפני החיצונה ותבטל החיצונה הרגל עירובה לפנימית, כיון דסיבת העיוות אינו מפני החיצונה אלא מפני הפנימית. וכיון שאין יכולה פנימית לומר: לתקוני שתפתיך ולא לעוותי — לא מהני.

ליבטיל השוכח שבפנימית רשותו אף לבני חיצונה, ויהיו כולם מותרים על ידי העירוב המשותף, והשוכח אסור — **אין ביטול רשות מחצר לחצר** [נתבאר על פי מהרש"א, שתמה על רש"י].

והא דאמר רבא בנתנו עירובין בפנימית: 10-א **שכח אחד מן החיצונה ולא עירב** פנימית מותרת [על ידי ביטול] וחיצונה אסורה:

ודאי פנימית מותרת על ידי ביטול שביטלו בני חיצונה הרגל שהרגילתם עירובם לפנימית. **דאחדא דשא ומשתמשא** [תסתלק הפנימית מן העירוב המשותף "ותסגור דלת" בפני החיצונה, ותשתמש].

ואף שביטול זה הוא מבין חצר חיצונה לבין חצר פנימית, ואין ביטול מחצר לחצר, מכל מקום הכא מודה שמואל שמבטלין מחצר לחצר. כיון שאומרת הפנימית לחיצונה: לתקוני שתפתיך ולא לעוותי [כשם דמועיל הך סברא לרבנן אפילו בלא ביטול, וכדאמרן]. ואין יכולה החיצונה, הגורמת לבטל העירוב מפני ששכח אחד ממנה, לעוות לפנימית מפני הרגל עירובה.

חיצונה אסורה מפני שאין יכולה לעמוד בעירובה עם הפנימית, שהרי השוכח שבחיצונה אין יכול לבטל לבני פנימית, שאין ביטול רשות מחצר לחצר. והרי צריך לבטל לכל אחד ואחד.

ולהסתלק מן הפנימית אין יכולה, שהרי אין עירובה אצלה אלא בפנימית [ריטב"א].

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא:

וכי שכח אחד מן הפנימית ולא עירב [ונתנו עירובין בין בפנימית ובין בחיצונה] **אמאי שתיהן אסורות** על ידי ביטול?

לכטיל בר פנימית לבני פנימית לבדם, ולא יבטל לכל אחד ואחד מבני החצרות המשותפים, ותיתי חיצונה ותשתרי בהדייהו.